

Sant Sebastià

Al segle III, Sant Sebastià era un jove capità de la guàrdia pretoriana. Conten que parlava de Crist per tot arreu i tractava de convertir als seus companys fins que li ordenaren renunciar a la seva fe. Com que no acceptà li van llançar una pluja de fletxes, però va sobreviure i va seguir anunciant a Crist sense por. Finalment el van flagel·lar fins a matar-lo.

*Exhortació apostòlica "Christus Vivit"
del Papa Francesc*

II centenario del nacimiento de José Mª Quadrado

Familia y nacimiento en Ciutadella (I)

Se cumple el segundo centenario del nacimiento de José María Quadrado y Neto Oleo (1819-1896). Se nos ofrece, pues, una ocasión oportuna para recordar y valorar la trayectoria de este menorquín ilustre por muchos conceptos, como son su testimonio personal de sincera y ejemplar adhesión a la fe cristiana y su valiosa labor como escritor e investigador en literatura, arte e historia.

Los datos sobre su nacimiento y su familia son valiosos indicadores de la vinculación de este personaje con su tierra de origen, que él mantendrá siempre viva y cordialmente, a pesar de que su existencia estuvo muy ligada a la isla de Mallorca y a los trabajos de publicista, literato e investigador en temas de historia y arte realizados, tareas que llevó a cabo sobre muy variados asuntos y lugares. Con razón se le aplicó, tal como solía hacerse en su siglo, el calificativo de «polígrafo» por la diversidad de objetivos sobre los que desarrolló su constante y laboriosa actividad de escritor ilustre y valioso. Además se ha de tener en cuenta que esa constante ocupación intelectual tuvo un notable influjo en la vida pública, por lo acertado de su pensamiento y por su generoso empeño en sembrar ideas justas e iluminadoras.

Este hombre que tanto se iba a distinguir entre sus contemporáneos nació en Ciutadella, la antigua capital de

Menorca hasta el siglo XVIII, el 14 de junio de 1819. Era hijo de José Quadrado Oleo y de Margarita Neto Oleo. Sus abuelos por línea paterna eran Miguel Quadrado Vila y Juana Oleo Quadrado; por parte de madre lo eran Antonio Neto y Josefa Oleo. Este cruce de apellidos ya de por sí pone de manifiesto que los enlaces matrimoniales se iban realizando dentro de un círculo de la sociedad menorquina que conformaba una categoría social llamada de «ciudadanos», o sea, de aquellos que al no estar favorecidos por el régimen de mayorazgo, solían orientarse hacia profesiones liberales, como las de médicos, letrados o prebendados eclesiásticos.

Entre las familias que se apellidaban Oleo o Quadrado, encontramos en el siglo XVIII al Mariscal de Campo Pedro Quadrado y Enrich, y a su hermano José Quadrado Enrich canónigo de la Catedral de Mallorca. El apellido Quadrado se hallaba ya en Menorca antes de la invasión turca de 1558, y el de Oleo figura en Ciutadella en el siglo XVII entre personas de categoría social destacada, como lo fue un prestigioso doctor en medicina llamado Miguel Oleo. El apellido Neto figuraba en el

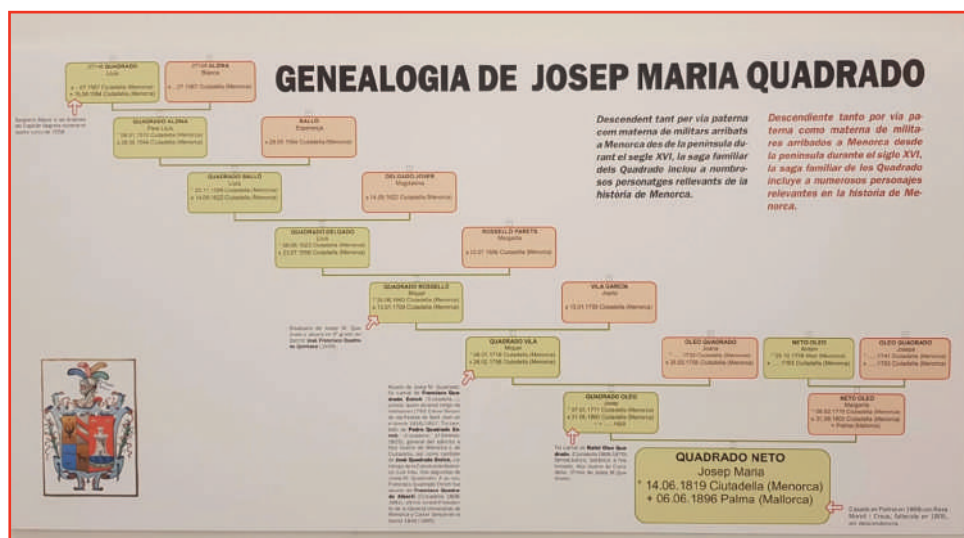
concejo municipal de Mahón durante el siglo XVII.

El bautismo de José María Quadrado se realizó en la actual iglesia Catedral de Menorca, que por entonces era la única parroquia de Ciutadella. Aún se conserva en el local del Seminario Diocesano una gran pila bautismal tallada en un solo bloque de piedra caliza montada sobre un pie circular. Tiene la misma forma el recipiente, capaz de contener una gran cantidad de agua. Data de hacia 1568, o sea diez años después del saqueo turco y profanación de la iglesia, habiendo dejando en mal estado la fuente bautismal anterior. Esta gran pila perduró hasta 1828 en que fue sustituida por otra de mármol. Se ha conservado esta anterior fuente bautismal como recuerdo de la multitud de cristianos de la ciudad que en ella recibieron el agua regeneradora del bautismo, entre ellas el insigne José María Quadrado, del que D. Marcelino Menéndez y Pelayo dijo que «las Baleares, cuya historia literaria es tan larga y gloriosa, no ha producido escritor tan eminente desde los tiempos del iluminado Doctor Ramón Llull».

A los dos años de edad, después de la prematura muerte de su padre, el niño José María con su madre Margarita, pasaron a residir en la ciudad de Palma de Mallorca, pero él no se olvidó de su origen menorquín, y mantuvo la vinculación con nuestra isla.

Guillermo Pons Pons

la paraula
de Déu

Diumenge XIII de Durant l'Any

Cicle C

Lectura del primer llibre dels Reis 19, 16b. 19-21

Salm Responsorial 15
R: **Senyor, heretat meva i calze meu.**

Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Galàcia 5, 1. 13-18
Germans, Crist ens ha alliberat de l'esclavitud perquè siguem lliures. Manteniu-vos així. No us sotmeteu altra vegada al jou de l'esclavitud. Vosaltres, germans, heu estat cridats a ser lliures. Mirau només de no convertir la llibertat en un pretext per a fer el vostre propi gust. Si us estimau, posau-vos al servei els uns dels altres. Perquè la Llei es troba tota en un sol precepte: "Estima els altres com a tu mateix." Però si us mossegau i us devorau mútuament, pensau que acabareu destruint-vos. Ara, doncs, vos dic: Deixau-vos guiar per l'Esperit, i no satisfaceu els capritxos de la carn. Perquè la carn desitja contra l'Esperit i l'Esperit contra la carn. Esperit i carn lluiten un contra l'altre, per no deixar-vos fer allò que voldríeu. Si us deixau conduir per l'Esperit, no estau subjectes a la Llei.

Lectura de l'evangelí segons sant Lluc 9, 51-62
Quan s'acostaven els dies en què Jesús havia de ser endut al cel, ell resolgué decididament encaminar-se a Jerusalem. Envià alguns que s'avançassin, i ells, fent camí, entraren a un poblet de samaritans per cercar-hi posada. Però la gent no el volgué rebre, perquè s'encaminava a Jerusalem. En veure això, els seus deixebles Jaume i Joan li digueren: "Senyor, ¿voleu que manem que baixi foc del cel i els consumesqui?" Però Jesús es girà i els renyà. I se n'anaren a un altre poblet. Mentre feien camí qualcú li digué: "Vos seguiré per tot arreu on anireu." Jesús li respongué: "Les raboes tenen caus, i els ocells, nius, però el Fill de l'home no té on reposar el cap." A un altre, Jesús li digué: "Vine amb mi." Ell li contestà: "Senyor, permeteu-me primer anar-me'n a ca meva, fins que hagi enterrat mon pare." Jesús li diu: "Deixa que els morts enterrin els seus morts, i tu vés a anunciar el Regne de Déu." Un altre digué a Jesús: "Venc amb vós, Senyor, però permeteu-me primer que digui adéu als de ca meva." Jesús li respongué: "Ningú que mira enrera quan ja té sa mà a l'arada no és apte per al Regne de Déu."

Lectura del primer llibre de los Reyes 19, 16b. 19-21
En aquellos días, el Señor dijo a Elías en el monte Horeb: «Unge profeta sucesor tuyo a Eliseo, hijo de Safat, de Abel Mejolá». Partió Elías de allí y encontró a Eliseo, hijo de Safat, quien se hallaba arando. Frente a él tenía doce yuntas; él estaba con la duodécima. Pasó Elías a su lado y le echó su manto encima. Entonces Eliseo abandonó los bueyes y echó a correr tras Elías, diciendo: «Déjame ir a despedir a mi padre y a mi madre y te seguiré». Elías le respondió: «Anda y vuélvete, pues; ¿qué te he hecho?». Eliseo dio la vuelta, tomó la yunta de bueyes y los ofreció en sacrificio. Con el yugo de los bueyes asó la carne y la entregó al pueblo para que comiera. Luego se levantó, siguió a Elías y se puso a su servicio.

Salmo responsorial 15
R: **Tú, Señor, eres el lote de mi heredad.**

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Gálatas 5, 1. 13-18

Lectura del santo Evangelio según san Lucas 9, 51-62

Cuando se completaron los días en que iba de ser llevado al cielo, Jesús tomó la decisión de ir a Jerusalén. Y envió mensajeros delante de él. Puestos en camino, entraron en una aldea de samaritanos para hacer los preparativos. Pero no lo recibieron, porque su aspecto era el de uno que caminaba hacia Jerusalén. Al ver esto, Santiago y Juan, discípulos suyos, le dijeron: «Señor, ¿quieres que digamos que baje fuego del cielo que acabe con ellos?». Él se volvió y les regañó. Y se encaminaron hacia otra aldea. Mientras iban de camino, le dijo uno: «Te seguiré adondequiera que vayas». Jesús le respondió: «Las zorras tienen madrigueras, y los pájaros del cielo nidos, pero el Hijo del hombre no tiene donde reclinar la cabeza». A otro le dijo: «Sígueme». Él respondió: «Señor, déjame primero ir a enterrar a mi padre». Le contestó: «Deja que los muertos entierren a sus muertos; tú vete a anunciar el reino de Dios». Otro le dijo: «Te seguiré, Señor. Pero déjame primero despedirme de los de mi casa». Jesús le contestó: «Nadie que pone la mano en el arado y mira hacia atrás vale para el reino de Dios».

evangelí i vida

Viure és fer camí cap els altres

Vicent Llabrés

Al'Evangelí d'avui, Lluc comença una sèrie de relats referits al seguiment a Jesús. L'inici d'aquesta secció és solemne: "Quan s'acostaven els dies en què Jesús havia de ser endut al cel...". Com els profetes, també Jesús s'encamina a Jerusalem per enfrontar-se a la corrupció i corregir-la. Però hi ha una novetat: el camí de Jesús no acabarà a Jerusalem, sinó que arribarà al Pare.

En aquest camí, Jesús passa per Samaria. Els deixebles han presentat Jesús com el Messies que pujava a Jerusalem per ser proclamat rei; un rei que dominaria sobre tothom, també sobre els Samaritans. No és estrany idò, el rebuig dels Samaritans, així i tot alguns s'hi apunten. Lluc ho resu-

meix en tres exemples. A partir d'aquests casos concrets, Jesús va ensenyant què vol dir seguir-lo. Baix la idea del "camí", Lluc exposa condicions, dificultats, avenços i retrocessos dels humans en el nostre camí per arribar a ser allò a què Déu ens crida.

"Us seguiré pertot arreu on anireu", diu el primer. Però haurà d'aprendre que Jesús "no va a cap lloc". El seu camí no és per anar a un lloc on instal·lar-se, el seu camí cap al Pare consisteix en una nova manera de ser.

Pot resultar escandalosa la sentència de Jesús: "Deixa que els morts enterrin els seus morts". Enterrar els morts és un acte de pietat molt important pels jueus i

les cultures mediterrànies. Amb aquesta sentència sorprenent, Jesús deixa clar que allò realment decisiu és la vida. Diríem que Jesús no hi creu en la mort entesa com a pèrdua de la vida.

"Permeteu-me primer que digui adéu als de casa meva". Per seguir el camí de Jesús, no ens hem de despedir de ningú perquè és un camí que no ens separa de ningú; al contrari: ens porta cap a tothom. Voler dir adéu als de casa és no haver entès res de res. Aquest camí no ens separa dels de casa sinó que fa que tothom sigui de casa.

Si hi busquem un missatge global a l'Evangelí d'avui pot ser aquest: Viure és fer camí cap els altres.

esculturas y relieves

La Virgen presenta a Jesús en el Templo (I)

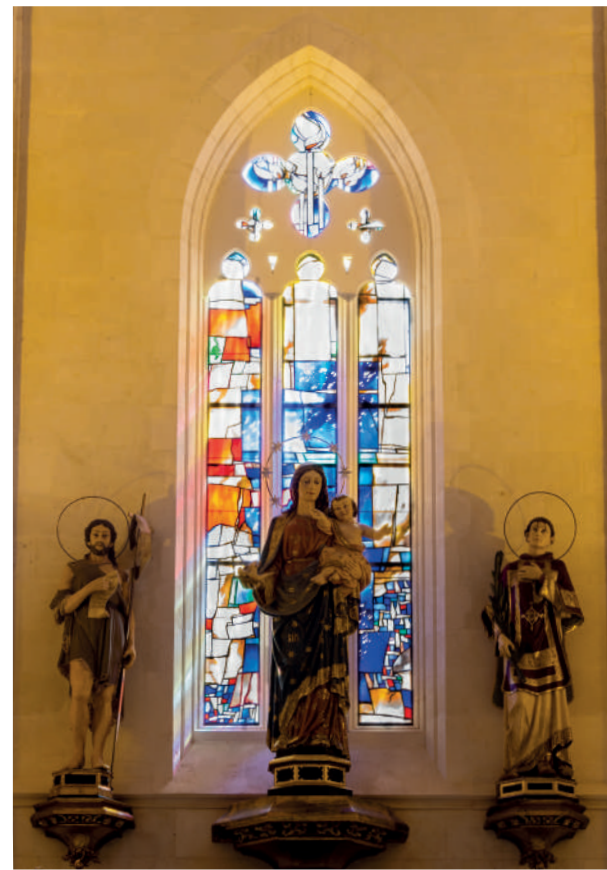
Guillermo Pons Pons

Al centro del muro del ábside de la Catedral de Menorca aparece, en un retablo, una hermosa imagen de María que hace referencia al misterio de la Presentación del niño Jesús en el templo, que corresponde a la titularidad de esta Iglesia catedralicia. Esta escultura de Nuestra Señora es una de las obras de singular mérito que se hallan en la diócesis.

La realización de la escultura de esta imagen mariana, junto con las de san Juan Bautista y san Esteban Protomártir, que figuran en el mismo retablo, fue encargada por el obispo Pascual a un experto y notable escultor mallorquín, don Tomás Vila Mayol (1893-1963), autor de un gran número de esculturas sagradas y de monumentos cívicos que realizan tanto la isla de Mallorca como

otras ciudades españolas. A él se debe también del monumento dedicado al Inmaculado Corazón de María que se alza sobre la montaña denominada Na Burguesa cerca de Palma.

La imagen de la Virgen que preside nuestra Catedral destaca por la fineza de sus líneas y la bella expresión de su rostro maternal, así como por el colorido y la dignidad de sus vestiduras. Sobre su brazo izquierdo lleva a Jesús que muestra sus brazos extendidos, como referencia a la profecía que en ese día de la Presentación hizo de la obra salvadora de Cristo el anciano Simeón. En su mano derecha sostiene la Virgen un cestillo con los dos palominos de la ofrenda, indicadora de sencillez y pobreza de la sagrada familia de Nazaret.

agenda

Celebració del Corpus a Ciutadella

Eucaristia per la solemnitat de Corpus Christi a la Catedral seguida de la processó pels carrers de Ciutadella. Diumenge 30 de juny a les 19 h.

Seminari de Vida en l'Esperit

Xerrades, confessions i eucaristies dirigides pel sacerdot i poeta burgalès **Donato Gómez Arce**. S'acabarà el seminari amb un àgape fratern. Del 2 al 7 de juliol, a les 19.30 h al Monestir de les Concepcionistes (Maó).

Càritas alerta de la cronificació de la pobresa a Menorca

La crisi no s'ha resolt per a tothom. Càritas Diocesana de Menorca adverteix en la presentació de la memòria 2018 que moltes famílies segueixen vivint en una situació de pobresa a l'Illa. Un terç de les persones ateses per Càritas l'any passat feia més d'un any que estaven rebent ajuda de l'entitat, cosa que fa pensar en un augment de la cronificació de la pobresa.

El director de Càritas Menorca Biel Pons va explicar en la presentació que la precarietat laboral, l'elevat preu de l'habitatge i la inestabilitat familiar en són les causes principals. El perfil majoritari d'usuari de Càritas és de dona de mitjana edat amb fills i sense feina

i el 51 per cent de les persones ateses són de nacionalitat espanyola.

Part d'aquests usuaris tenen un lloc de treball però necessiten l'ajuda de l'entitat per a poder cobrir les seves necessitats bàsiques. "Hi ha molta gent que es troba a la corda fluixa a qui qualsevol incidència o manca de feina els pot fer caure en l'exclusió", va puntualitzar. La sensació de què la crisi ha acabat ha fet disminuir les donacions a les entitats socials, com Càritas, com va lamentar el delegat de Càritas Guillem Ferrer, i això dificulta poder seguir donant servei als beneficiaris de les ajudes.

En total, l'any passat es van beneficiar de l'atenció de Càritas 2.552 persones, més que les poblacions des Migjorn Gran i Fornells juntes.

La memòria anual de Càritas serveix per retre comptes i entendre les activitats que duu a terme Càritas, però també per a reconèixer la feina dels més de 200 voluntaris de Càritas, com va apuntar el sr. Bisbe i president de Càritas de Menorca Mons. Francesc Conesa. Per això el document és també una manera de reivindicar la seva tasca i donar les gràcies a aquestes persones per la seva ajuda desinteressada sense la qual l'organització no podria dur a terme la seva missió.

Podeu consultar la memòria 2018 de Càritas a la web www.bisbatdemenorca.org.

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA - Salms de la 1ª Setmana:

Dg.30, XIII de Durant l'Any: 1R 19, 16b. 19-21 / Sal 15 / Ga 5, 1. 13-18 / Lc 9, 51-62.

DI. 1, Fèria: Gn 18, 16-33 / Sal 102 / Mt 8, 18-22.

Dt. 2, Fèria: Gn 19, 15-29 / Sal 25 / Mt 8, 23-27.

Dc. 3, Sant Tomàs, apòstol (F): Ef 2, 19-22 / Sal 116 / Jo 20, 24-29.

Dj. 4, Fèria: Gn 22, 1-19 / Sal 114 / Mt 9, 1-8.

Dv.5, Fèria: Gn 23, 1-4. 19 / Sal 105 / Mt 9, 9-13.

Ds.6, Fèria: Gn 27, 1-5. 15-29 / Sal 134 / Mt 9, 14-17.

Dg.7, XIV de Durant l'Any: Is 66, 10-14c / Sal 65 / Ga 6, 14-18 / Lc 10, 1-12. 17-20.

EL BISBE GUILLEM GONYALONS I

EL PRIMER BISBE MENORQUÍ

Miquel Àngel Casasnovas

Guillem Gonyalons Coll (Alaior, 1642 – Barcelona, 1708) és el primer bisbe nascut a Menorca. O, almenys, el primer del qual tenim la total certesa que hagi nascut a l'illa. Només per això ja valdria la pena de recordar-lo, i així ho va fer Joan Ramis i Ramis, que en publicar una extensa semblança al diccionari biogràfic *Varones Ilustres de Menorca y apellidos que más se han distinguido en ella* (Maó, 1817). Ramis no especifica d'on treu la informació que li ha servit per redactar aquest perfil biogràfic -no ho fa en general a *Varones Ilustres*- encara que al·ludeix a «el Autor de su Oración fúnebre». En realitat, Ramis beu de l'obra de fra Benet Saló, *Los descargos de Samuel: Oración fúnebre que en el segundo día de las exequias que se celebraron en el convento de San Agustín de Barcelona por el Ilmo. Señor Don Fr. Guillermo Goñalons, meritisimo obispo de Solsona* (Barcelona, 1708). Aquest sermó fou copiat per Rafael Oleo i Quadrado a les seves *Noticias histórico-topográficas* en la dècada de 1860. D'aquí el prendria Gabriel Vila i Anglada per elaborar l'estudi biogràfic *Fray Guillermo Goñalons y Coll. Obispo que fue de Solsona. Rasgos biográficos del insigne menorquín* (Ciutadella, 1918). En realitat, el sermó de fra Benet Saló fou la font principal de Gabriel Vila, el qual en copia paràgrafs sencers. Finalment, jo mateix vaig publicar una breu biografia del bisbe Gonyalons al llibre col·lectiu *Dos mil anys d'Església, quatre bisbes menorquins. Guillem Gonyalons Coll, Antoni Vila Camps, Manuel Moll Salord, Sebastià Taltavull Anglada* (Ferrerres, 2009).

El text que apareixerà setmanalment aquest estiu al Full Dominical és una adaptació d'aquesta darrera biografia. El seu objectiu és divulgar la vida del bisbe Gonyalons, segura-

ment poc o gens coneguda pels menorquins tot i tenir sengles carrers dedicats a Alaior, d'on era nadiu, i a Maó. Però també m'interessa presentar el context històric del nostre biografiat. La segona meitat del segle XVII i els primers anys del XVIII són, en efecte, un període convuls i complex. La infància i l'adolescència de Guillem Gonyalons transcorregué a Menorca en el moment més dur de la crisi del segle XVII, que és una crisi secular d'abast europeu, amb una especial incidència als països de l'Europa del sud. Amb només quinze anys, el jove alaiorenc es traslladà a Barcelona, on ingressà al convent de Sant Agustí de la capital catalana. Amb el temps i gràcies al seu esforç i dedicació a l'estudi, aniria pujant escalons primer dins de la seva comunitat conventual i, més tard, dins del seu orde d'agustins calçats, arribant a ser prior dels convents de Girona i de

la Selva i, més tard, del Reial Convent de Sant Agustí de Barcelona. L'any 1687 fou elegit pare provincial de l'orde agustinià a la Corona d'Aragó, amb la qual cosa els convents del Socors de Ciutadella i de Nostra Senyora del Toro quedaven sota la seva jurisdicció. Tornaria a ser elegit el 1696 i encara ocupava aquest càrrec quan, l'any 1699, fou preconitzat bisbe de Solsona. Però el novembre de 1700, just iniciat el seu ministeri episcopal, moria sense fills el rei Carles II. El testament del difunt monarca deixava la totalitat de la seva immensa monarquia a Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, de la casa de Borbó. S'obria així un plet successori que tindria gravíssimes repercussions internacionals -perquè al cap i a la fi afectava l'equilibri europeu- i entre els súbdits dels diversos regnes de la monarquia hispànica, que es dividiren entre els partidaris del nou rei Felip V i els de l'aspirant que havia quedat sense corona, l'arxiduc Carles d'Àustria, fill segon de l'emperador Leopold I. Guillem Gonyalons militarà de manera decidida en el partit austriacista fins al punt de ser un dels homes de confiança de l'Arxiduc. I, des d'aquí, influiria i no poc en el partit austriacista menorquí.

En definitiva, com a prior i provincial de l'orde de Sant Agustí i, després, com a bisbe de Solsona, fra Guillem Gonyalons assolí una notable rellevància a Catalunya, on visqué gairebé tota la seva vida. Però també fou home de gran influència política, sobretot en els primers anys de la guerra de Successió, un període crític per a tota la Corona d'Aragó en el moment de la transició dels Àustries als Borbons. Ho anirem veient en les setmanes següents.

Retrat del bisbe Gonyalons a l'Ajuntament d'Alaior